

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 13 Sayı: 69 Mart 2020 & Volume: 13 Issue: 69 March 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581
Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2020.3933>

İRANLI GÖÇMENLERİN DİN DEĞİŞTİRMESİNDE ETKİLİ OLAN SOSYAL VE PSİKOLOJİK FAKTÖRLER: İZMİR ÖRNEĞİ *SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL FACTORS EFFECTING IN THE RELIGIOUS CONVERSION OF IRANIAN IMMIGRANTS: SAMPLE OF IZMIR*

Azad GÖK*
Ramazan BULUT**

Öz

Bu çalışma İzmir’de yaşayan din değiştirmiş İranlı göçmenlerin din değiştirmesinde etkili olan sosyal ve psikolojik faktörlerin neler olduğunun incelenmesini amaçlamaktadır. Araőtirmada veriler, İzmir’de yaşayan ve kartopu örnekleme ile ulaşılan 6 İranlı göçmenle derinlemesine mülakat yapılarak elde edilmiştir. Araőtirmada İzmir’e göç eden İranlıların din değiştirme eyleminden önceki yaşamları, din değiştirme ve din değiştirme sonrası yaşamış oldukları süreçleri psikolojik ve sosyal boyutları ile üç aşamada ele alınmıştır. Bireylerin din deđiőtirmelerinde birçok psikososyal faktör etkili olmaktadır. Görüőülen bireylerin din değiştirmesinde İran’da siyasi ve dini ortamın etkisi görülmektedir. Bununla birlikte başta ekonomik olmak üzere çeőitli mahrumiyetler içindeki göçmenlere Hristiyan misyonerlerin gösterdikleri yakın ilginin de din değiştirmede etkili olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Din değiştirme, Dini değişim, İranlı Göçmenler.

Abstract

The purpose of this study is to investigate social and psychological factors affecting the religious conversion of Iranian convert immigrants who live in Izmir. The data in the study were obtained through an in-depth interview with 6 Iranian immigrants living in Izmir and reached by the snowball sampling. In the study, the lives of Iranians who migrated to Izmir before the act of conversion and the processes during and after the conversion were discussed in three stages with their psychological and social dimensions. Various psychological factors have an effect on the conversion of individuals. The effect of political and religious atmosphere in Iran is observed to affect the conversion of the interviewed individuals. In addition, it can be said that the close interest by the Christian missionaries to immigrants in various deprivations, especially economic ones, was also effective in religious conversion.

Keywords: Religious Conversion, Religious Change, Iranian Immigrants.

* Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Yüksek Lisans Öğrencisi

** Dr. Öğr. Üyesi, Uşak Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Din sosyolojisi

1. GİRİŞ

Din değiştirme eylemi, yeni bir dini benimseme hareketidir. Din değiştirme girişiminde bulunan insanlar genellikle çok karmaşık süreçlerden geçmektedirler. İnsanlar din değiştirme girişiminde bulunmadan önce kendilerini bu duruma iten ve onları tetikleyen sosyal, psikolojik, ekonomik, siyasi, dinsel ve ideolojik etkenler bulunmaktadır. Tarihi sürece baktığımızda din değiştirme eylemleri bireysel olduğu gibi grupsal ve toplumsal olarak da gerçekleşmiştir. Toplu halde din değişimlerinde şüphe yok ki sosyal faktörlerin etkisi ön planda olmuştur. Din değiştirmenin tarihi çok eskiye dayanmasına rağmen din değiştirmeyle ilgili araştırmalar ve çalışmalar yaklaşık olarak bir asırlık zaman dilimine tekabül eden yakın bir tarihe dayanmaktadır. Din değiştirme olgusu insan yaşamındaki en köklü ve en karmaşık olaylardan biridir (Mehmedoğlu & Kim 2001, 175). Hidayete erme şeklinde de dile getirilen din değiştirme veya dini değişim kavramı, Batı kaynaklarında “religious conversion” kelimesiyle ifade edilmektedir. “Conversion” kavramı, kişinin bir dini terk ederek başka bir dine geçmesi, inançsız bir kimsenin kendi toplumunun dinine yönelerek dindarlaşması veya kişi için yeni olan bir dine geçmesi anlamına gelmektedir. Bazen de bu kavram siyasi ve politik alandaki fikir değişiklikleri için kullanılmıştır (Köse, 1997, 5). “Din değiştirme dini inanç ve davranışlarla ilgili köklü değişim ve dönüşümü ifade etmektedir” (Kirman, 2004, 76). Sosyal yönden “din değiştirme kimliğin, anlam sisteminin ve hayat şeklinin yeni bir din içinde radikal bir şekilde yeniden organize edilmesidir” (Köse, 2004, 410). Bu bağlamda din değiştirme olgusu ise bireyi, kendisi yapan benliğinde, düşüncelerinde ve yaşam tarzında oluşan köklü değişimlerdir. “Din değiştirmeden önce kişi ve grup içindeki farklı kişilik biçimlerinin, din değiştirme gerçekleştikten sonra kişiliğin dış hatlarının tanınmasını ve takdirini gerektirir” (Rambo, 2011, 212). Din değiştirme olgusuna psikolojik yönden yaklaşıldığında psikologların din değiştirmeyi “benliğin dönüşümü” olarak tanımladıkları görülmektedir. Benliğin dönüşümü kavramıyla kişinin manevi hayatında, karakterinde, kişiliğinde ve davranışlarında oluşan dönüşüm ve değişim kastedilmektedir (Köse, 2004, 410). İnsanlar din değiştirirken sahip oldukları eski inanç ve düşüncelerini terk etmekle birlikte eski kültürlerini ve yaşam tarzlarını da değiştirmişlerdir. Aynı zamanda karşılaştıkları yeni dinin inançsal ve davranışsal bütün yönlerini kabul etmekle birlikte yeni karşılaştıkları dinin düşünce biçimini, kültürünü ve yaşam tarzını kabul etmiş olmaktadır. Din değiştirme, bütün boyutları itibari ile psikososyal faktörlerin ve sonuçların iç içe olduğu kompleks bir olgudur.

İnsanları din değiştirmeye iten sosyal ve psikolojik faktörlerin neler olduğu problem durumu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca din değiştirme hareketleri son yıllarda iltica hakkı elde etmek isteyen göçmenler arasında da görülmektedir. Bu bağlamda araştırmanın problem cümlesini “İzmir’de yaşayan din değiştirmiş İranlı göçmenlerin din değiştirmesinde etkili olan sosyal ve psikolojik faktörlerin neler olduğu” sorusu oluşturmaktadır. Araştırmanın alt problemlerini ise, katılımcıların göç etmelerinde dinlerini değiştirmelerinin etkisi, göç ederken İzmir’i seçmelerinin nedenleri ve gelecekteki beklentilerinin neler olduğu soruları oluşturmaktadır.

2. YÖNTEM

Araştırma Deseni: Araştırmamızda, İranlı göçmenlerin din değiştirmesinde etkili olan sosyal ve psikolojik etkenleri tespit edebilmek için nitel araştırma yöntemlerinden derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır. Bundan dolayı araştırmamızda nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Bu yaklaşım “insanların deneyimi nasıl anlamlandırdığı” ve “deneyimi bilince nasıl dönüştürdükleri” sorularına odaklanmaktadır (Patton, 2018, 104). Ayrıca araştırmacı ile katılımcı arasında sıkı bir bağ kurduğu için sosyal-psikoloji alanında kullanılması en uygun görülen yaklaşımlardandır (Özdemir, 2010, 334; Aydın, 2018, 63).

Örneklem: Araştırmanın evreni, İzmir’de bulunan ve din değiştirerek Hıristiyanlaşan İranlı göçmenlerdir. Araştırmanın örnekleme ise çalışma evreninden amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme ile seçilen 1’i kadın ve 5’i de erkek olmak üzere din değiştiren toplam 6 İranlı göçmendendir oluşmaktadır.

Veri toplama aracı: Araştırmanın verileri İzmir’de yaşayan İranlı göçmenlerle derinlemesine mülakat yapılarak elde edilmiştir. Kişilerle yapılan görüşme esnasında, ses kayıt cihazı kullanılarak görüşmeler kayıt altına alınmış ve görüşme sonrasında kayıtlar yazıya dökülmüştür.

Verilerin toplanması ve analizi: Katılımcılarla yapılan mülakat görüşmesinin sonucunda elde edilen veriler, nitel araştırma yönteminin veri analizlerinde kullanılan betimsel analiz ve yorumlama analiz teknikleri ile çözümlenmiştir. Betimsel analiz, araştırmada elde edilen verilerin tam anlamıyla orijinal haine sadık kalarak ve araştırmaya dâhil edilen deneklerin konuştuklarından alıntı yaparak verileri ortaya koymaktır. Yorumlama analizinde ise elde edilen verilerle birlikte araştırmacının görüşleri ve yorumları ön plana çıkmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 1999, 19).

3. BULGULAR VE YORUM

Araştırma, din değiştiren İranlı göçmenlerden 5 erkek ve 1 kadın olmak üzere 6 kişiden oluşmaktadır. Katılımcılar, 26 - 39 yaş aralığında olup bunlardan 2 kişi evli, 4 kişi ise bekârdır. Katılımcılardan 3 kişi Fars diğer 3 kişi ise Azeri etnik kökenlidirler. 2 kişi ortaöğretim, 3 kişi üniversite ve 1 kişi de lisansüstü düzeyinde eğitim almışlardır. Ancak öğrenimlerini, yarıda bırakmak zorunda kalmaları veya kovulmaları gibi nedenlerle tamamlayamamışlardır. Katılımcılardan 1’i esnaf 3’ü işçi ve 2 kişi de işsizdir. İşçi olanlar ise nitelikli işçilerdir. Meslekleri göçten önce ve sonra aynı kalmış olanlar olmakla birlikte meslekleri değişmiş olanlar da olabilmektedir. Katılımcılardan 5 kişi orta, 1 kişi ise yüksek ekonomik düzeyde olduğunu bildirmiştir. Din değiştiren İranlı göçmenlerin hepsi daha önce Şii inancına mensuptur. Geçiş yaptıkları yeni dinlerine baktığımızda ise 5 kişi Hristiyan Baptist Protestan ve 1 kişi de Hristiyan Baptist Protestan olduktan sonra tekrar dinden çıkıp deist olmuştur.

3.1. Din değiştirme öncesi

Çocukluktan din değiştirmeye kadar olan süreçte bireylerin dini yaşantısı ve buna bağlı olarak sosyal hayatları ve psikolojik durumlarına baktığımızda araştırmaya katılanların tamamı dindar bir çocukluk evresinden geçmişlerdir. Katılımcılar çocukluk evresinde inançlı olduklarını ve dini vecibelerini yerine getirdiklerini ifade etmişlerdir. Ancak ibadetler çoğu zaman zorla yaptırılmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte ilerleyen yıllarda özellikle de ergenlik çağının getirmiş olduğu bir takım psikolojik durumlar nedeniyle isyankârlık duyguları ortaya çıkmış ve özgürlük duyguları kabarmıştır. Ancak yaşadıkları ülkede birçok yasaklanmayla karşı karşıya kalmaları nedeniyle birçok durumu bilinçaltına itmişlerdir. Din değiştirenlerin çoğunluğu kendi aileleri ve devlet tarafından dini baskıya maruz kalmışlardır. Baskıya maruz kaldıkları için de artık ibadetleri yerine getirmek istememişlerdir. Katılımcılardan bazıları ibadetleri yerine getirmemelerine rağmen aileleriyle sorun ve tartışma yaşamamak için ibadetleri yerine getirdiklerini söylemişlerdir. Çoğu zaman yalan söylemek zorunda kalmaları ve çelişkili davranışlar sergilemeleri nedeniyle kişilik bozukluğu yaşamışlardır. Katılımcılardan bazıları baskıya maruz kalmalarına rağmen kendi istek ve rızaları doğrultusunda ibadetleri yerine getirmişlerdir. İran’dan gelen ve din değiştiren “İ” (Erkek, 31) çocukluktan din değiştirmeye kadar yaşamış olduğu süreci şu şekilde anlatmıştır:

“On beş yaşına kadar çocuk olduğum için bir şey anlamıyordum ve diğer dinlerle ilgili bir fikrim yoktu. Yirmi beş yaşına gelinceye kadar da inancıma bağlıydım. Çünkü okumadığım ve başka dinlere ulaşamadığım için hiçbir şey bilmiyordum... Ben küçükken babam ve dedem, sabah erkenden kalk camiye git namaz kıl diyorlardı. Gitmediğimde ise kızıyorlardı ve buda bende kin oluşturuyordu. Her zaman baskı yapıyorlardı ve her şeyi zorla yaptırıyorlardı. Rahat davranamıyordum yani çocukluğumda hep çevrenin baskısı vardı... Namaz, oruç vb. ibadetleri yerine getiriyordum. Ama son yıllarda ara sıra yapıyordum. Onlar dediği için değil ben kendim istediğim için yapıyordum. Zaten onlar yap dediği zaman yalan söylüyordum. Namazımı kıldım diyordum. Hâlbuki namazı kılmıyordum ve ibadetleri yapmıyordum... Çünkü zoruma gitmesin, bana laf söylenmesin ve kafamı ağrıtmayınlar diye yalan söyledim.”

İran’da bütün halkın kanunlara uyması zorunluysen, dini kurum mensuplarının olumsuz ve çelişkili davranışlar sergileyip kanunlara uymadıklarını iddia eden katılımcıların sorgulamalar

yaparak şüpheye düştükleri görülmektedir. Maruz kaldıkları dini, ailevi ve toplumsal baskı ve din mensuplarının olumsuz tutum ve davranışlarından dolayı dine karşı soğuma ve dini ibadetleri yerine getirmekte zayıflık yaşamışlardır. Bununla ilgili olarak ise "İ" (Erkek, 31) şunları dile getirmiştir:

"Bizim İran'da kanunlar dine bağlıdır. Bizim dini liderimiz Hamaney ve cami mollaları kanunlar ve günlük yaşam konuları başta olmak üzere her şeyi dine bağlıyorlardı. Bunu yaparken de baskıyla yapıyorlar. Kendileri ise öyle yaşamıyorlar farklı yaşıyorlar zengin ve özgür yaşıyorlar. Kendi istedikleri her şeyi yapıyorlarken bize yasaklıyorlardı."

Ayrıca araştırmaya katılan "F" (Erkek, 39) de kendisini din değiştirmeye iten temel sebebi şu şekilde ifade etmiştir:

"Din değiştirmemin en önemli sebebi Müslümanlardan hep kötülük görmemizdi. İnsanlara bakarak Müslümanlıktan yavaş yavaş soğudum."

Katılımcılardan "U" (Erkek,26) küçük yaşlarda tarih kitapları okumuş, araştırma ve arayış içine girmiştir. Böylece küçük yaşlarda dinden çıkmıştır. Ülkenin teokratik yönetim anlayışından dolayı katılımcılar ilköğretimde dini dışlayıcılık eğitim modeliyle yetişmişlerdir. Daha sonra araştırma ve arayış sonucu ya da karşılaştıkları yeni inançlar onları kolaylıkla dini şüpheye düşürmüştür. Katılımcılar genel olarak dindar olarak yaşamışlardır ancak daha sonra din mensuplarının olumsuz davranışları, sosyal öğrenme ve sosyal tepki, yetersiz din eğitimi, gençlik/ergenlik hissiyatı, araştırma ve arayış, dogmaların mantığa uygunsuzluğu ve manevi boşluk gibi psikososyal faktörler nedeniyle dinden soğumuşlardır. Bununla ilgili olarak "U" (Erkek,26) okuduğu tarih kitaplarından etkilendiğini şu cümlelerle ifade etmiştir:

"Ben on iki yaşındayken sanat ve komedyenlik için sınavlara giriyordum. Sınavlarda tarih sorulduğundan dolayı ben de İran Tarihini öğrenmek için tarih okudum. Orada İranlıların eski dininin Zerdüştlük olduğu ve Tanrıperest bir din olduğu söylenmektedir. Ayrıca Zerdüştlerin ateşperest olmadığı, Mecusilerin ateşperest olduğu söylenmektedir. Yani İran'daki Zerdüştler ateşperest değildir. Ateşperestlik sonradan Arabistan'dan İran'a geliyor."

İran'da bazı sosyal medya platformlarının ve TV kanallarının yasaklanması, giyim kuşamlarına aşırı derecede müdahale edilmesi ve kadınlara yönelik birçok yasaklamaların olması tepkiye neden olmaktadır. Amerika ve İngiliz filmlerinin barış ve iyilik vurgusu, İslam ülkelerindeki siyasi ve dini savaşlar, üniversitede karşılaşılan yeni arkadaşlık ortamları, Misyonerlik faaliyetleri, Hıristiyan din mensuplarının ilgisi, mantığa uygun düşmeyen dini uygulamalar ve karşılaştıkları yeni arkadaşlık çevresinin beyin yıkama yoluyla şüpheye düşürmesi din değiştirmeye iten temel sebeplerdir. Ayrıca araştırma ve arayış içine girme sonucu ile ani aydınlanma yani psikolojik olarak tanrısal müdahale olduğunu düşünerek yaşanan dini tecrübe de din değiştirmeye iten temel sebeplerdir. Bu durumla ilgili olarak araştırmaya katılan "S" (Erkek, 27) yaşadıklarını şu şekilde ifade etmiştir:

"Üniversiteye gidene kadar hiçbir şeyden haberim olmadığı için ailem ne söyledilerse yaptım ve inanç olarak hiç rahatsız olmuyordum. Ancak üniversiteye gidince farklı düşüncelerle karşılaşmamla birlikte ABD ve İngiliz filmlerini de izliyordum. Ondan sonra farklı şeyler düşünmeye başladım. Neden bizim kadınlar burada çarşaf giyiyorlarken orda her şey serbesttir? Niye biz içki içmiyoruz, haram diyoruz ama onlar orda içiyorlar? Niye biz Müslümanlar cennete gidiyoruz onlar cehenneme gidiyorlar?"

Araştırmaya katılan "U" (Erkek,26) kendisini din değiştirmeye iten temel sebeplerden bazılarını şu şekilde ifade etmiştir:

"Çoğu zaman Amerikalıların evlilik videolarına ve filmlerine bakıyordum. Bu filmlerdeki Hıristiyan ve çoğunlukla barış için buluşup kiliseye gidiyorlardı. Orada her dilden dua etmeleri ve dulların anlamını bilmeleri çok hoşuma gidiyordu. ...Benim idam cezasına rağmen asla kendimi güvene almak için ya da kendimi koruma altına almak için Hıristiyan olmadım. Sadece araştırmalar yaparak öğrendim ve bana mantıklı geldikten sonra da bu dini seçtim. Çünkü burada ceza ya da zorlama gibi bir şey yoktu ve kimse bana karışmazdı. Mesela beni oraya iten ve bana mantıklı gelen bir şey söyleyeyim. Kilisedekilerin tamamı barış için konuşuyorlardı. Kâfirleri öldürebilirsiniz demiyorlardı."(...)"Benim din değiştirmem tamamen duygusal ve manevi bir şeydi. Bir anda içime doğdu ve artık bütün her şeyi geride bırakarak yeni

bir yola girdim. Ancak daha öncesinde bazı şeyler yaşamıştım ama yaşadığım bu şeyler benim Hıristiyan olacağım gibi bir şeyi asla aklımın ucuna bile getirmedim."

3.2. Din değiştirme süreci

Araştırmaya katılanların din değiştirme girişimine ilk temaslarına baktığımızda bazıları öncelikle arkadaşları veya yakınları tarafından gezi ve müze ziyaret amaçlı kiliseye davet edilmişlerdir. Bazıları ekonomik temelli sıkıntılarla baş edebilmek, karınlarını doyurmak veya daha sonra âşık olduğu kadını görmek için Kilise'ye gitmişlerdir. Bunun sonucunda da katılımcılardan bazıları ani aydınlanma yaşayarak din değiştirmişlerdir. Bazıları da araştırma ve arayış sonucu kiliseye gitmek için arkadaşından yardım istemiştir. Katılımcılardan "İ" (Erkek, 31) Kiliseyle ilk karşılaşmasını şu şekilde anlatmıştır:

"Hıristiyan olmuş bir dayım vardı. Bir gün Hıristiyan bir arkadaşıyla birlikte yanıma geldi. Gel bir yere gidelim dediler. Nereye dedim. Kiliseye dediler... Bizim ülkede İdam cezası olduğu için korkup gitmek istemedim ama daha sonra merak ettiğim için gittim. Kiliseye gidip gezdim, orada fotoğraf falan çektim. Zaten bu olaydan bir buçuk yıl önce de fotoğraf ve gezi için gitmiştim."

Kilise'ye davet edilenlerden ilk olarak din değiştirmeleri istenmemiştir. Genellikle ilk olarak gezi ve müze niyetine gelip görmeleri, karınlarını doyurmak ya da arkadaşlıklar edinip sosyalleşmeleri için gelmelerini istemişlerdir. Kilise'ye ilk gidişten sonra kendilerinden sadece araştırma yapmaları ve arkadaşlıkları sürdürmeleri için gelip gitmeleri istenmiştir. Kilise'ye gidiş gelişlerde belli bir sürecin sonunda kişilerin fikirleri değişmekte, tabiri caizse beyinleri yıkanmakta ve sonuçta din değiştirmektedirler. Bununla ilgili olarak katılımcılardan "A" (Erkek, 29) Kiliseye ilk gidişini şu şekilde ifade etmiştir:

"Ben ülkemden geldikten sonra dolandırılmış ve beş parasız kalmıştım Aynı evde kaldığım arkadaşlarımda da para kalmamıştı. Bir gün arkadaşlarım dışarıda gezerken bir Kilise görmüşler ve oraya girmişler. Kilisedekiler tekrar gelmeleri için onları davet etmişler. O sırada ben evde oturuyordum. Onlar eve geldiklerinde bana, sende gel birlikte gidelim dediler. "Ben hayatta kiliseye gelmem ben dinime bağlı biriyim gelirsem günah işlemiş olurum" dedim. "Hiçbir şey olmaz zaten bizim de ilk gidişimizi gel beraber gidelim orada yemek de yeriz" dediler. Sonunda ikna olup onlarla birlikte gittim."

Araştırmaya katılanların din değiştirme girişimine ilk temaslarında ön plana çıkan etken misyonerlik faaliyetleri çerçevesinde kurulan arkadaşlık ilişkileri olmuştur. Bunun yanında araştırma ve arayış, din mensuplarının ilgisinden duygusal anlamda etkilenme, ekonomik zorluklar nedeniyle yardım eli arama ve ani aydınlanma gibi faktörler etkili olmuştur. Katılımcılardan 4 kişi göçten sonra din değiştirmiştir. 2 kişi ise göçten önce din değiştirmiştir. Göçten önce din değiştirenler din, devlet ve sosyal ilişkiler bazında birçok sorun yaşamışlardır. Din değiştiren göçmenler din değiştirdikten sonra devlet, toplum ve dini baskılardan kurtulup inanç ve sosyal hayat alanında daha rahat ve özgür yaşayabilmek için göç etmişlerdir. Ayrıca din değiştiren göçmenler ülkelerinden kanunlara kendilerinin uyması zorunluymak üzere din ve devlet adamlarının uymaması ve keyfi uygulamalar yapılmasından yakınmaktadır. Din değiştirmenin cezası idam olduğu için ölüm tehlikesiyle karşı karşıya kalmışlardır. Araştırmaya katılanlardan "U" dini, siyasi ve ideolojik nedenlerle idam cezası aldığı için kaçıp ülkesini terk etmiştir. Bir idam mahkûmu olan "U" (Erkek,26) yaşadıklarını şu şekilde ifade etmiştir:

"Ben bir idam mahkûmu olduğum için kaçıp buraya geldim. Müslüman olmadığım ve Şah taraftarlığımı yaptığım için bana idam cezası verdiler. İran'da çoğu şey yasaktı. Giyimimizden okuduğumuz kitaplara kadar her şey yasaklıydı. Hiçbir şekilde rahat davranamıyordum. İran hükümeti her şeyi İslam'a dayandırarak hayatımızın her alanında bize baskı yapıyor ve yasaklamalar getiriyordu. Bunlar benim için zaten çekilmez hal almıştı. Ben okuyarak araştırarak artık onların dediği şekilde bir insan profili olmaktan uzaktım. Dediğim gibi hem hükümetimiz hem de İran'daki Mollalar bize çok sıkıntı yaratıyorlardı. Kısacası her anlamda sorun yaşıyordum."

Göçmenlerin göçten sonra karşılaştıkları yeni toplumda kendilerini din değiştirmeye iten temel sebeplerden ön plana çıkan etken misyonerlik faaliyeti olmuştur. Katılımcılardan üç kişi Avrupa'ya gidebilmek için geçici olarak geldikleri İzmir'de bir takım ekonomik ve barınma sorunları yaşamışlardır. Bu sırada Hıristiyan din mensuplarıyla karşılaşmışlardır. Kendilerine

maddi ve manevi anlamda yardımcı olmuşlardır. Göçmenler, böylece misyonerlerin kurdukları yakın arkadaşlık ilişkilerinden etkilenerek din değiştirmişlerdir. Ancak araştırmaya katılanlardan bazıları çok kısa süren yani bir haftayı bulan bir arkadaşlık süreci sonucunda din değiştirmişlerdir. Bu kişiler göçten sonra barınma ve ekonomik sorunlar nedeniyle çok zor durumda kalıp çaresizlik duygusu yaşamışlar ve Kilise'ye gittikleri ilk seferlerinde ani aydınlanma ile din değiştirmişlerdir. Ancak katılımcılardan bir kişi menfaat için gittiği Kilise'ye uzun bir süreç sonrasında ani aydınlanma yaşayarak din değiştirmiştir. Göçten sonra din değiştirenlerden üç kişi ani aydınlanma yaşadıkları sonra ciddi anlamda Hıristiyanlığa bağlanmışlardır. Katılımcılardan bir kişi ise Hıristiyan kişilerle karşılaşmış kurduğu arkadaşlık ilişkileri sonrasında Kilise'ye götürülmüştür. Uzun bir süre boyunca Kilise'ye gidip gelmiştir. Bu süreçte Hıristiyanlar arasında gördüğü karşılıksız manevi ilgi, maddi yardımlar ve Hıristiyanların sevgi ve barış söylemleri kendisini etkilemiş ve din değiştirmiştir. Katılımcılardan evli ve kadın olan "M" (Kadın, 35) bununla ilgili olarak yaşadıklarını şu şekilde anlatmıştır:

"Biz Avrupa'ya gidebilmek için önce İzmir'e geldik. Geldiğimiz gün hemen otele gidip yerleştik. Daha sonra çıkıp sahile gittik. Biz sahilde yürürken bir çocuk orda durmuş bize bakıyordu. Üç yaşlı kadın ve iki erkek çocuk toplam beş kişi önümüzden geçti. Gelip bizimle konuşmaya başladılar. Ama biz burada yeni olduğumuz için ve dilimiz farklı olduğu için bunlardan korkuyorduk. Yaşlı olan iki kadından biri konuşmaya başladı... Eşim onlara anlamadım dedi. Onlar da hemen aaa siz İranlı mısınız dediler. Biz de evet dedik ve çok sevinmiştik çünkü onlar da İranlıydılar... Beraber otele doğru yürürken, yaşlı kadınlardan biri sokak başında durup bu bizim kilisemizdir istediğiniz zaman gelebilirsiniz diyerek bizi Kilise 'ye davet etti... Pazar günü gelince eşime gel bu kiliseye gidip, bize ev bulmaları konusunda yardımcı olmalarını isteyelim dedim. Çünkü artık otele para yetiştiremiyorduk ve bu tek seçeneğimizdi... Ben halsiz bir şekilde Kilise'nin içine girip oturduktan sonra durup dururken elimde olmadan ağladım. Bu ağlama durumu benim elimde olan bir şey de değildi yani istem dışıydı. Teyze geldi dedi ki şu anda yüreğini Mesih'e verecek bir kişi var mı gelsin dedi. Eşim elimi tuttu ve kalk biz gidelim dedi. Biz yüzümüzde gözyaşlarıyla gidip yürek verdik."

3. 3. Din değiştirme sonrası

Birey din değiştireme eylemini gerçekleştirdikten sonra ortaya çıkan bazı toplumsal ve psikolojik sonuçlarla karşı karşıya kalmaktadır (Kirman, 2004, 82). Din değiştirme sonrasında sosyal, psikolojik, ekonomik ve dini yaşamda değişimler olmaktadır. Araştırmaya katılanların tamamı din değiştirdikten sonra psikolojik olarak yanlış bir şey yapmadıklarını düşünmekte, şüphe ve tereddüt yaşamadıklarını ifade etmektedirler. Aksine artık stresten uzak, huzurlu, mutlu ve rahat hissetmektedirler. Ayrıca din değiştirdikten sonra kişilik ve ahlak olarak daha iyi bir insan olmaya çabalamaktadırlar. Araştırmaya katılanlardan birkaçı din değiştirdikten sonra rüyada kötü kâbuslar görme, sinirli olma, gelecek kaygısı taşıma ve baş ağrısı gibi hastalıklarından mucizevî olarak kurtulup iyileştiklerine inanmaktalar. Katılımcılardan iki kişinin sık sık mucizelerle karşılaştıklarını söylemeleri ise onların psikolojik olarak çok yoğun duygular yaşadığını ortaya koymaktadır. Katılımcılardan "S" (Erkek, 27) din değiştirdikten sonra yaşadığı psikolojik değişikliklerle ilgili şunları söylemiştir:

"Ben Hıristiyan olmadan önce hem buradayken hem de İran'dayken çok stresli ve huzursuzdum. Ne yapacağımı bilmiyorum ve yaşım da geçiyordu. İşim, evim ve arabam yoktu ama bir yerden başlamam gerekiyordu. Bu şekilde gibi birçok isteğim vardı. Ama ben Hıristiyan olduğum zaman bana dediler ki sen İsa'ya inan ve her şeyi ona bırak o kendisi sana yardımcı olur ve istediklerini verir. Ben de bunlara inanarak normalleşiyordum. Şu anda da sinirli biriyim ama Hıristiyan olmadan önce çok daha sinirliydim."

Din değiştirdikten sonra katılımcılar sosyal dışlanma sorunu yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan "U" (Erkek, 26) ise karşılaştığı bazı sorunlarla ilgili olarak şunları söylemiştir:

"Buradaki bazı insanlar benimle konuşmaya geliyorlar. Nerelisin diyorlar. İranlı'yım diyorum. Sen Şii misin, Sünni misin diye soruyorlar. Ben Hıristiyan'ım dediğimde benimle dalga geçmeye başlıyorlar... Ben her gün çalışıyordum, bir gün tatilim vardı ve o tatil gününün Pazar olmasını istedim çünkü Kilise'ye

gideceğim dedim. Patronum bunu kabul etmiyorum deyince ben de gelmiyorum dedim. Ondan sonra başka bir işte çalıştım. Orada da bazıları benle uğraşıp dalga geçiyorlardı."

Din değiştirdikten sonra katılımcıların tamamı Hıristiyanlığın bütün ritüellerini eksiksiz olarak yerine getirmektedirler. Dini anlamda huzur ve mutluluk hissi veren değişim yaşamışlardır. İnanç ve ibadetleri yerine getirmek açısından dine daha çok bağlanmışlardır. Ayrıştırmaya katılanlardan biri din değiştirmeden önce yaptığı günah ve hatalar yüzünden vicdani rahatsızlık yaşamaktayken din değiştirme sonrasında ise bu rahatsızlık durumunun ortadan kalktığını söylemiştir. Din değiştirme sonrasında kişiler farklı ritüelleri yerine getirme ve dindarlık derecesi açısından değişim yaşamışlardır. Yaşadığı psikolojik değişimle ilgili olarak katılımcılardan "A" (Erkek, 29) şunları söylemiştir:

"Hıristiyanlık dinine geçtikten sonra dinime, şuanda olduğu gibi çok bağlandım. Psikolojik olarak çok rahatladım. Yaptığım o kötülükler artık beni rahatsız etmiyor ve artık kötülük yapmıyorum."

Katılımcılar din değiştirme sonrasında giyim ve yaşam tarzlarında büyük değişimler yaşamışlardır. Artık şort giymeleri ve kızların açık giyinmeleri gibi birçok değişim yaşamışlardır. Katılımcılardan "S" (Erkek, 27) ise bu durumu göç ettikten sonra ülkelerindeki yasakların burada olmamasına bağlamıştır:

"Ben buraya geldikten sonra giyim şeklim değişti ama bunun Hıristiyanlıkla bir ilgisi yoktu. Çünkü buraya geldikten hemen sonra henüz Hıristiyan olmadan giyim şeklimi değiştirmiştim. Burada artık saç uzatmak, sıfır kol ve şort giymek gibi değişiklikler yaptım. İran'da böyle giyinmiyordum. Çünkü orda rejim bize baskı yapıyordu ama burada serbest olduğu için artık böyle giyindim. Yani artık özgürlüğümü kazandım ve rahata kavuştum."

Araştırmaya katılanların tamamı din değiştirme sonrasında kayda değer bir ekonomik değişim yaşamamışlardır. Göçten önce tamamının ekonomik durumu orta düzeyde olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Ancak göç ettikten sonra ilk başlarda belli bir süre ekonomik zorluklar çekenler olmuştur. Bu sorunları yaşadıkları sırada Hıristiyanlıkla tanışmışlardır. Bu durum göçten sonraki din değiştirme eylemlerinin zor anda bulunanlara yardım eli uzatan misyonerlerin çalışmaları sonucu gerçekleştiğini göstermektedir. Araştırmaya katılan iki kişi Kilise'ye her ay bağış yaptıklarını söylerken diğerleri ise zor zamanlarda birkaç kez maddi yardım aldıklarını dile getirmişlerdir. Kilise kurduğu bu yardım ağıyla maddi ve manevi olarak yardımlarda bulunmaktadır. Örneğin yeni gelenlere kiralık ev bulmak, ev eşyalarını ücretsiz olarak temin etmek ve iş bulmak gibi yardımlarda bulunmaktadır. Böylece kilise din mensupları arasında sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı sağlayarak onların gönüllerini almaktadır. Katılımcılardan evli olan "M" (Kadın, 35) her ay bağış yaptığını ifade etmiştir:

"Kilise'ye gidince de elimizden geldiği kadarıyla her ay bağış yapıyoruz. Bu bağış paraları ihtiyaç sahibi kişilere yardım niyetine kullanılıyor."

Araştırmaya katılanların tamamı ABD, Kanada, Almanya ve İsveç gibi ülkelere gidebilmek için İzmir'e gelmişler ve sadece iltica yoluyla başvurdukları ülkelere gitmek için çağrılmayı beklemekteler. Katılımcılar akrabalarının olduğu ülkelere gitme planını kurmuşlardır. Ayrıca katılımcılardan "A" (Erkek, 29) ise Hıristiyanlığı yaymak için gideceğini belirtmektedir.

"İsveç'te insanların %80' i hiçbir şeye inanmıyor yani ateisttirler. Orda insanları dine davet edeceğim. Böyle şeyler yapacağım."

SONUÇ

İran'da din değiştirmek yasak ve cezası da idamdır. Bu nedenle din değiştiren kişiler çoğu zaman hiç kimseye söylemeden gizli bir şekilde din değiştirip yaşamaktadırlar. Bu kişiler devletin baskıcı, zorba ve özgürlüklerini kısıtlayıcı gördükleri ülke kanunlarına tahammüllerinin kalmaması nedeniyle ülkeyi terk etmek istemektedirler. Bazıları ise kendi ülkelerini terk etmek için din değiştirmektedir. Çünkü din değiştirmek göç edip başka ülkeye sığınmayı kolaylaştırmaktadır. Birçok kişi devletin baskıcı kanunlarına veya din adamlarına karşı biriken nefret sonucu onlara karşı tavır alıp din değiştirmektedir. Ayrıca İran'da kanunlar dine bağlı

olduğu için kişiler din değiştirdiği zaman bu kanunlardan da kurtulacağı düşüncesi de din değiştirme nedenlerindedir.

Din değiştirenlerin çoğu, ergenlik çağındaki fırtınalı çatışmalardan etkilenmişler ve gençlik evresi içerisindeki düşüncelerinin etkisiyle de dinlerini değiştirmişlerdir. İlk başlarda dindar olan ailelerde yetişmeleri ancak ailelerinin din eğitimi açısından yetersiz olmaları nedeniyle, din değiştirenlerin eğitim düzeyleri arttıkça hayata olan bakış açıları değişmiş ve din değiştirmişlerdir. Bu bazen aileye bir tepki nedeniyle de gerçekleşmektedir. Örnekteki din değiştirenlerin çoğu sosyo-ekonomik açıdan orta düzeyde ekonomiye sahip ailelerden gelmektedirler. Ancak göç ettikten sonra birçok ekonomik ve sosyal sorunlar yaşamaları Misyonerlerle karşılaşmalarına yol açmaktadır. İranlı göçmenlerin din değiştirirken çoğunluğunun Hıristiyanlığı seçmelerinde misyonerlerin etkili faaliyetleri ve göçmenlerin kolayca iltica hakkı elde edebilme isteklerinin başat etkenler olduğu söylenebilir. Misyonerler zor durumda olanlara yardım eli uzatarak her konuda onlarla ilgilenip sosyal ilişkiler, duygusal yakınlıklar kurarak ve ani aydınlanma dediğimiz manevi yollarla belli bir süreç içerisinde göçmenleri Hıristiyanlaştırmışlardır. Bununla birlikte Amerika veya Avrupa kıtalarındaki ülkelerden herhangi birine daha kolay bir şekilde iltica edebilmek amacıyla da bazı İranlı göçmenlerin Hıristiyanlığa geçişe yaptığı düşünülmektedir. Ayrıca siyasi nedenlerden dolayı Şah taraftarlığı yapanlar için de Hıristiyanlık cazip gelebilmektedir

Din ve devlet mensuplarının uygulamaların gerekçesini dine dayandırmaları nedeniyle kişiler din ve devlet mensuplarına gösterdikleri tepkiyi dine de göstererek din değiştirdikleri görülmektedir. Bu bağlamda kişilerin din değiştirmeyi bir kurtuluş yolu olarak gördükleri söylenebilir. Din değiştirmede diğer sosyal sebepler olarak yetersiz din eğitimi, arkadaşlık ilişkileri, toplumsal kabul isteği veya çıkar ilişkisi, toplumdaki trend inanışlara yönelme, modern hayat kavramlarının getirdiği etkiler, iletişim çağı, sosyal medya faktörü ve ekonomik faktörler öne çıkmaktadır. İranlı göçmenlerin din değiştirmesinde psikolojik olarak ergenlik ve gençlik dönemi psikolojisi, anlam/manevi boşluğu, günahkârlık ve pişmanlık duygusu, duygusal etkilenme, ani aydınlanma, rüya ve farklı din mensuplarının ilgisinden duygusal etkilenme gibi faktörler etkili olduğu söylenebilir. Bütün bu sebeplerle ilişkili olan yanlış din eğitimi ve uygulamalarının da din değiştirmede önemli bir faktör olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aydın, Nurşen (2018). Nitel Araştırma Yöntemleri: Etnoloji. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, c. II, S. 2, s. 60 – 71.
- Kirman, M. Ali (2004). Din Değiştirme Olgusuna Sosyolojik Bir Yaklaşım. *Dini Araştırmalar Dergisi*, c. VI, S. 18, s. 75 – 88.
- Köse, Ali (1997). *Neden İslam'ı Seçiyorlar: Müslüman Olan İngilizler Üzerine Psiko-Sosyolojik Bir İnceleme*. İstanbul: İSAM Yayınları.
- Köse, Ali (2004). "Din değiştirmenin Psiko-Sosyolojik Nedenleri", *Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri*. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Mehmedoğlu, Ali Ulvi & Kim, Heon Choul (2001). Koreliler'in Din Değiştirme Motifleri. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 20, s. 175 – 191.
- Özdemir, Murat (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, c. XI, S. 1, s. 323 – 343.
- Patton, Michael Quinn (2018). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. (Çev.Ed.Mesut Bütün-Selçuk Beşir Demir) Ankara:Pegem Akademi Yayıncılık.
- Rambo, Lewis (2011). Din Değiştirme Teorileri: Dini Değişimi Anlama ve Yorumlama. (Çev. Hatice Gül), *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. IX, S. 17, s. 203 – 226.
- Yıldırım, Ali & Şimşek, Hasan (1999). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.